

توان داریم، تولید نداریم

مدیران صنایع غذایی استان در میزگرد شهرآرا: تولید واقعی بسیار کمتر از ظرفیت موجود است

موسسوی زاده، محمدپور

صنایع غذایی در ایران را می توان از جمله کانون های مهم گردش مالی صنعت کشور دانست زیرا هم اکنون این زمینه فعالیت صنعتی پس از صنایع پتروشیمی، در ردیف دومین مرجع خلق تولید ناخالص داخلی قرار دارد و در استان خراسان رضوی هم پس از صنایع پتروشیمی، فعال ترین زمینه تولید در اختیار واحدهای فعال در حوزه صنایع غذایی است. افزون بر ۳۰ هزار میلیارد تومان سرمایه گذاری در این حوزه با ایجاد اشتغال برای ۲۴ هزار نفر به روشنی نشان می دهد که فراوری محصولات زراعی، باغی و دامی می تواند چه مزیت های اقتصادی سرشاری داشته باشد.
باین حال در سال های اخیر مشکلات فراوان در حوزه های مختلف مالی، فنی و تجهیزات باعث شده است تا مسیر هموار رشد و پیشرفت برای صاحبان صنایع غذایی استان به سنگلاخ صعب العبوری تبدیل شود که در هر گونه آن یک یا چند واحد صنعتی، سرانجامشان به تعطیلی برسد.
شهرآرا در میزگرد تخصصی خود با حضور نمایندگان دستگاه های مسئول و مدیران چند واحد صنعتی بزرگ فراوری محصولات غذایی به واکاوی اصلی ترین چالش های امروزه چرخه تولید در استان پرداخته است.
مریم سراج احمدی، نایب رئیس اتحادیه خوراک دام، مجید رضایی فریمانی، مدیر صنایع تبدیلی جهاد کشاورزی استان، جواد رجبی، رئیس اداره صنایع غیرفلزی اداره کل صنعت، معدن و تجارت استان، مجیدرضا رحیمی، نایب رئیس گروه صنایع غذایی به صبا و مهدی ملت خواه، تولیدکننده چای و عضو خانه صمت استان در این میزگرد به بحث و تبادل نظر پرداختند.

● چرا در خراسان رضوی چه ظرفیت هایی در حوزه صنایع غذایی وجود دارد؟

سراج احمدی، صنایع فراوری
تولید محصولات لبنی در خراسان رضوی از جمله بزرگ ترین فعالان صنعتی کشور در این حوزه هستند. برای اثبات این ادعا همین بس که بدانیم خراسان رضوی تقریباً ۹۰ درصد پنیر پیتزای کشور را تولید می کند.
این اگرچه یک فرصت بزرگ است اما مخاطرات و چالش هایی هم به دنبال دارد؛ مثلاً همین که اقتضای استمرار فعالیت این صنایع ایجاب می کند که روزانه شیر خام به طور گسترده تأمین شود اما با وجود تمرکز نهادهای مسئول بر تأمین نیاز بازار گوشت، در سال های اخیر تعداد درخو ر توجهی از دام های شیرده در استان به کشتارگاه ها فرستاده شده اند و شرایطی رقم خورده است که موضوع تولید شیر به یکی از دغدغه های همیشگی صنایع فراوری تبدیل شود. علاوه بر این، در انبارهای استان شاهد دیو گسترده خامه و پنیر پیتزا هستیم که این به دلیل نبود حمایت کافی در یافتن بازارهای جدید در داخل و خارج از کشور است. به همین دلیل است که تولیدکننده ما امروزه به طور جدی به بازارهای صادراتی فکر می کند زیرا مجاورت ما با کشورهای افغانستان و ترکمنستان، یک ظرفیت فوق العاده است که بتوان شیرخشک و پودر آب پنیر صادر کرد. آن ها هم نیاز مبرم و جدی به این محصولات دارند اما تا به سرآغ صادرات برریم و حتی به آن فکر کنیم، دوباره همان قصه پر غصه مشکلات و تعهدات ارزی به رویه در حوزه صادرات پیش می آید.

رضایی فریمانی، این یک حقیقت است که امروزه دیگر مزیت ذاتی ما در این استان، تولید شیر و محصولات لبنی نیست. درست است که مزارع، باغات و دامداری های خراسان رضوی از سرآمدان کشور هستند اما در رقابت با تولید مواد خام، واقعیت میدانی امروزه به ما می گوید که صنایع تبدیلی و فراوری توانسته اند گوی سبقت را از این مراکز عرضه مواد اولیه برپایند. استان ما در حوزه فراوری گوشت، تولید انواع کمپوت و کنسرو و سایر حوزه های فراوری، با فاصله و اختلاف رتبه نخست کشور را دارد و این نشان می دهد که مزیت ذاتی خراسان رضوی در حال حاضر، تولید محصولات فراوری شده است که ارزش افزوده بیشتری هم دارد. شما ببینید در سال گذشته ما بیش از یک میلیون و ۱۶۲ هزار تن تولید شیر داشته ایم. درحالی که کارخانه هایمان بیش از دو و نیم میلیون تن ظرفیت تولید دارند. این یعنی چه؟ یعنی حتی در حالتی که تولید شیر خام ایدال هم باشد، باز هم تعداد زیادی از کارخانه ها نمی توانند با ظرفیت کامل تولیدشان فعالیت کنند. حالا شما ببینید در همین شرایط، ما امروزه خروج شیر خام از استان را داریم. چرا باید این طور باشد؟

رجبی، صنعت غذایی خراسان رضوی، قدیمی ترین صنعت استان است و در حوزه های مختلف، قطب تأمین نیاز بازار کشور محسوب می شود. در این حوزه تاکنون بیش از ۳۰ هزار میلیارد تومان سرمایه گذاری انجام شده و محصول آن نیز ۳۴ هزار جوان را به شغل رسانده است. البته که نمی توان منکر مشکلات شد اما در سال های اخیر، پیشرفت هایی هم در این عرصه حاصل شده است. مثلاً از سال گذشته، صدور گواهی پروانه فعالیت بدون کارخانه را شاهد هستیم. در سال ۱۴۰۲ بیش از ۲۲ پروانه از این نوع صادر شده که ۱۰ مورد از آن در حوزه صنایع غذایی بوده است. از ابتدای سال ۱۴۰۳ تاکنون نیز بیش از دوازده پروانه فعالیت بدون کارخانه دیگر صادر شده و این رویه مستمر ماست که صاحبان سرمایه به این حوزه هدایت شوند و به جای هزینه های اضافی برای به راه انداختن خطوط تولید موقت، سرمایه خود را در اختیار صناعی قرار دهند که به

صنایع خارج از استان، شبانه به خراسان رضوی هجوم می آورند. اینجا بارانند! برپا می کنند، محصول کشاورز ما را یک شبه از روی درخت خریداری می کنند و به استان خود می برند. چرا باید این طور باشد؟ وقتی برای ما نرخ دستوری تعیین می کنند، تبعیت می کنیم اما انتظار می رود در مقابل برای بارانندازهای شبانه صنایع غیربومی هم از ما حمایت شود. کشاورزی خراسان رضوی در مشهد و سایر شهرستان ها باید ابتدا تأمین کننده نیاز صنایع بومی باشد و پس از این، به صادرات و تأمین نیاز خارج استان فکر کند. حضور مستمر زائران باعث

سراج احمدی، نایب رئیس اتحادیه خوراک دام:
در انبارهای استان شاهد دیو گسترده خامه و پنیر پیتزا هستیم که این به دلیل نبود حمایت کافی در یافتن بازارهای جدید در داخل و خارج از کشور است

رحیمی، نایب رئیس گروه صنایع غذایی به صبا:

ملت خواه، تولیدکننده چای و عضو خانه صمت استان:
تصمیم گیری های مدیریتی گاهی اوقات از هر نوع تجربه و تخصصی به دور است. به دلیل همین نابسامانی ها هم دو معضل فراگیر به وجود آمده است

رجبی، رئیس اداره صنایع غیرفلزی اداره کل صنعت، معدن و تجارت استان:
صنعت غذایی خراسان رضوی، قدیمی ترین صنعت استان است و در حوزه های مختلف، قطب تأمین نیاز بازار کشور محسوب می شود. در این حوزه تاکنون بیش از ۳۰ هزار میلیارد تومان سرمایه گذاری انجام شده است

رضایی فریمانی، مدیر صنایع تبدیلی جهاد کشاورزی استان:
راهبرد ما این است که صنایع به سمت خودکفایی حرکت کنند. مثلاً امروزه کارخانجات چغندر قند به طور کامل از زنجیره تأمین برق، آب، کود و گاز جدا هستند و با خودکفایی کامل، هیچ وابستگی به شبکه انرژی کشور ندارند. ماور ما این است که صنایع ما به زودی خواسته یا ناخواسته به سمت همین روند خودکفایی حرکت خواهند کرد و با تهیه و نصب ژنراتورهای فشار قوی، حتی از شبکه مصرف برق صنعتی خارج می شوند. درحال حاضر، بیش از هشت مرغداری بزرگ در خراسان رضوی به این خودکفایی دست پیدا کرده و این روند ادامه دارد.

ملت خواه، تعارف نداریم، کشور ما امروزه زیرساخت های حوزه انرژی را ندارد. ما خودمان از دو سال قبل، درخواست ارتقای آمپر را داده ایم اما هنوز از طرف شرکت توزیع نیروی برق استان به آن رسیدگی نشده است. وقتی درخواست ها با وجود پرداخت هزینه این همه مدت روی میز مدیران باقی می ماند، معلوم است که زیرساخت های تأمین از اساس وجود ندارد و واحدا مجبور می شوند خودشان ژنراتورهای خصوصی تهیه کنند. البته در این باره نیز حرف و حدیث فراوان است. مثلاً شما ببینید وقتی نیروگاه های خراسان رضوی از نظر تولید برق به نقطه خودکفایی رسیده اند، چرا باید صنایع ما در روز تعطیلی به دلیل قطعی برق راتحمل کنند، درحالی که بخش درخور توجهی از این برق به شبکه توزیع استان های دیگر منتقل می شود؟ در عمل شرایط کنونی طوری است که عوارض مصرف مازوت در نیروگاه های استان، هوای شهرهای مختلف ما را آلوده می کند و این آلودگی درحالی مردم خراسان رضوی را گرفتار می کند که حتی سود حاصل از مصرف این سوخت در نیروگاه ها در قالب برق تولید شده، صنایع استان های دیگر را بهره مند می کند.

رجبی، مسئله انرژی، معضلی است که با وجود پیامدهای مخرب، تاکنون از جهات مختلف مورد توجه خود صنایع و نهاد های مسئول قرار گرفته است. یک راه مدیریت این موضوع، همین بحث ارتقای بهره وری است که باعث شده از سال گذشته، راهبرد جدیدی در دستورکار قرار بگیرد و بر مبنای آن، سیستم های گرمایش مستهلک جمع آوری و به روزرسانی می شوند و به ازای آن، مابه التفاوت هزینه گاز به شرکت عامل اعطا شود. علاوه بر این، در حوزه تولید خشک کننده های صنعتی نیز کولرهای هوشمندی طراحی و اجرا شده که تا حد زیادی، مصرف برق را کاهش می دهند و با عرضه ویژه این خشک کننده ها به صاحبان صنایع، حمایت ویژه ای از آن ها خواهد شد.

استفاده از ظرفیت خالی کارخانجاتی که با کمتر از ظرفیت اسمی خود تولید می کنند. همان طور که در کشور ما کارخانجاتی از این نوع فراوان هستند، در کل دنیا نیز به وفور از این واحدهای صنعتی یافت می شود. در این موقعیت، سرمایه گذار باهوش و موفق کسی است که به جای تلاش برای دریافت مجوز جدید، با واحدهای نیمه فعال ارتباط بگیرد. ظرفیت خالی کارخانجات را احصا کند و خط تولید خود را در قالب تولید بدون کارخانه، با استفاده از ظرفیت بلااستفاده آن ها به راه بیندازد.

● انرژی، گلابه مشترک همه صاحبان صنایع است. آیا در صنایع غذایی نیز گرفتاری مشابهی در این حوزه وجود دارد؟ به نظر شما راه عبور از این بحران چیست؟

رضایی فریمانی: راهبرد ما این است که صنایع به سمت خودکفایی حرکت کنند. مثلاً امروزه کارخانجات چغندر قند به طور کامل از زنجیره تأمین برق، آب، کود و گاز جدا هستند و با خودکفایی کامل، هیچ وابستگی به شبکه انرژی کشور ندارند. ماور ما این است که صنایع ما به زودی خواسته یا ناخواسته به سمت همین روند خودکفایی حرکت خواهند کرد و با تهیه و نصب ژنراتورهای فشار قوی، حتی از شبکه مصرف برق صنعتی خارج می شوند. درحال حاضر، بیش از هشت مرغداری بزرگ در خراسان رضوی به این خودکفایی دست پیدا کرده و این روند ادامه دارد.

ملت خواه، تعارف نداریم، کشور ما امروزه زیرساخت های حوزه انرژی را ندارد. ما خودمان از دو سال قبل، درخواست ارتقای آمپر را داده ایم اما هنوز از طرف شرکت توزیع نیروی برق استان به آن رسیدگی نشده است. وقتی درخواست ها با وجود پرداخت هزینه این همه مدت روی میز مدیران باقی می ماند، معلوم است که زیرساخت های تأمین از اساس وجود ندارد و واحدا مجبور می شوند خودشان ژنراتورهای خصوصی تهیه کنند. البته در این باره نیز حرف و حدیث فراوان است. مثلاً شما ببینید وقتی نیروگاه های خراسان رضوی از نظر تولید برق به نقطه خودکفایی رسیده اند، چرا باید صنایع ما در روز تعطیلی به دلیل قطعی برق راتحمل کنند، درحالی که بخش درخور توجهی از این برق به شبکه توزیع استان های دیگر منتقل می شود؟ در عمل شرایط کنونی طوری است که عوارض مصرف مازوت در نیروگاه های استان، هوای شهرهای مختلف ما را آلوده می کند و این آلودگی درحالی مردم خراسان رضوی را گرفتار می کند که حتی سود حاصل از مصرف این سوخت در نیروگاه ها در قالب برق تولید شده، صنایع استان های دیگر را بهره مند می کند.

رجبی، مسئله انرژی، معضلی است که با وجود پیامدهای مخرب، تاکنون از جهات مختلف مورد توجه خود صنایع و نهاد های مسئول قرار گرفته است. یک راه مدیریت این موضوع، همین بحث ارتقای بهره وری است که باعث شده از سال گذشته، راهبرد جدیدی در دستورکار قرار بگیرد و بر مبنای آن، سیستم های گرمایش مستهلک جمع آوری و به روزرسانی می شوند و به ازای آن، مابه التفاوت هزینه گاز به شرکت عامل اعطا شود. علاوه بر این، در حوزه تولید خشک کننده های صنعتی نیز کولرهای هوشمندی طراحی و اجرا شده که تا حد زیادی، مصرف برق را کاهش می دهند و با عرضه ویژه این خشک کننده ها به صاحبان صنایع، حمایت ویژه ای از آن ها خواهد شد.

درخواست ها هستیم و همه می خواهند سرمایه در گردش و نقدینگی خود را از این محل تأمین کنند. از سوی دیگر، صنایع غذایی در خراسان رضوی به دلیل قدمت فعالیت در حوزه های مختلف نیاز جدی به بهسازی و بازسازی دارند. ماشین آلاتشان قدیمی شده و حتی روش های تولید باید هدفمند و به روز شود اما تعدد درخواست ها برای تأمین ماشین آلات و واردات تأسیسات در این حوزه نیز بحران آفرین است. متأسفانه باید اذعان کرد که از ابتدای امسال تاکنون ما هنوز نتوانسته ایم ارز مورد نیاز برای واردات ماشین آلات برخی

انجام نمی شود، یعنی از اساس نمی گذارند که انجام شود. همین طور است که تولید به برخی نام های تجاری محدود می شود، همین ها هم واردات جای خشک را کنترل می کنند، وقتی هم که واردات انجام نشود، عرضه در جریان نباشد و محصول در بازار کمیاب شود، مزایده های چای با بالاترین قیمت و مطلوب نظر یک قشر خاص انجام می شود. این ها از چالش های حکمرانی مافیا بر بازار است. به همین ترتیب هم بیشتر نام های تجاری چای در خراسان رضوی امروزه اقدام به اختلاط چای داخلی و خارجی می کنند و پس از این، محصول

رحیمی، رئیس اداره صنایع غیرفلزی اداره کل صنعت، معدن و تجارت استان:

صنعت غذایی خراسان رضوی، قدیمی ترین صنعت استان است و در حوزه های مختلف، قطب تأمین نیاز بازار کشور محسوب می شود. در این حوزه تاکنون بیش از ۳۰ هزار میلیارد تومان سرمایه گذاری انجام شده است

ترکیبی را به نام چای خارجی و به همان قیمت می فروشند و کسی هم متعرض آن ها نمی شود.

● به نظر بسیاری از کارشناسان، صنعت خراسان رضوی به نقطه اشباع رسیده است، نظر شما چیست؟ اگر این ادعا درست است، چه تغییری باید در سیاست های حمایتی به وجود بیاید؟

رضایی فریمانی، بله، این یک واقعیت است. امروزه بالغ بر هزار و ۸۰۳ پروانه صنعتی در استان صادر شده است که حدود هزار و ۱۵۰ واحد از آن ها فعال هستند و از این میان فقط حدود هفتصد کارخانه ذیل نظارت اداره کل صمت است. همین تعدد پروانه ها نیز با توجه به محدودیت منابع انسانی ادارات، ضعف شدید نظارت را رقم زده و باعث شده تا درحال حاضر، متأسفانه بتوان گفت که بیش از ۳۰ درصد از کارخانجات صنایع تبدیلی حوزه لبنی قادر به فعالیت نیستند. چیز عجیبی هم نیست چون از یک سو حمایت به قدر کافی وجود ندارد و از سوی دیگر، تصمیم های نادرست همچون ممنوعیت صادرات تیر خلاص به برخی صنایع است.

خراسان رضوی در حوزه فراوری گوشت، تولید انواع کمپوت و کنسرو و سایر حوزه های فراوری، با فاصله و اختلاف رتبه نخست کشور را دارد و کسی نمی تواند این واقعیت را زیر سؤال ببرد اما از سوی دیگر، صنایع استان به مرحله اشباع قطعی رسیده و محرز و مسلم است که دیگر جایی برای احداث یک کارخانه دیگر وجود ندارد اما امروزه همچنان مجوزهای فعالیت صنعتی صادر می شود و نمی توان سازوکاری را دنبال کرد که دیگر مجوز صادر نشود.

رجبی، موضوع اشباع فعالیت صنعتی در استان یک واقعیت است و علاوه بر اینکه خودش یک چالش محسوب می شود، زمینه ساز رقم خوردن بسیاری از مشکلات دیگر نیز همین است. مثلاً ببینید حالا که صنعت خراسان رضوی به نقطه اشباع رسیده، فرایند اعطای تسهیلات به صاحبان صنایع نیز از طرف بانک ها تقریباً به طور کامل مسدود شده است. چون از اساس در هر حوزه تسهیلات شاهد تعدد و حشتناک

شده است تا مشهد به قطب مصرف کالا تبدیل شود و همین امر نیز شرایطی را رقم زده که صنایع خارج از استان به بازار مشهد، بیایند، حتی به قیمت کسری وزن و قیمت، محصول خود را به دست زائر میلیونی شهر امام رضا^ع برساند. جاست حمایت از صنایع بومی؟ شما امروز به اصفهان و تبریز بروید، به چشم می بینید که نهادهای مسئول به طور دقیق و عینی از صنایع بومی استان حمایت می کنند اما خراسان رضوی از این نظر وضع بسیار وخیمی پیدا کرده است. حالا علاوه بر اینکه حمایتی هم وجود ندارد، دستگاه های مسئول با تصمیمات ملی هر روز سامانه جدیدی راه می اندازند و در دسر تازه ای ایجاد می کنند. کار به جایی رسیده که امروزه با عنوان شفافیت، ده ها سامانه الکترونیک وجود دارد که هر واحد صنعتی فقط باید چند نیرواستخدام کند تا اطلاعات مورد نیاز را در آن ها بارگذاری کند. **ملت خواه،** به نظر من، تولیدکننده مهم ترین قشری است که در اوضاع الان، جهادش به طور مستقیم بر استقلال وطن تأثیرگذار است. شما امروزه هر شغلی هر پنج حوزه را به منطقه فعال کشور در امروزه تعارض منافع میان تولیدکنندگان و ریسک سرمایه شما به مراتب کمتر خواهد بود و به همین دلیل، اصطلاحی در بین صاحبان صنایع وجود دارد که می گوید در شرایط فعلی، کسی که به سرآغ راه اندازی خط تولید بیورد، یا بسیار دیوانه است یا بسیار عاشق!

در حال حاضر حقیقت انکارناپذیر این است که شما درک می کنید و به چشم می بینید که تصمیم گیری های مدیریتی گاهی اوقات از هر نوع تجربه و تخصصی به دور است. به دلیل همین نابسامانی ها هم دو معضل فراگیر به وجود آمده است، یا موضوع کم فروشی و کسری وزن در بسیاری از نام های تجاری محصولات غذایی به یک روال ثابت تبدیل شده یا روند فعالیت صنعتی در بسیاری از حوزه های تولید منحصر در برخی استان های خاص شده

است. در همین رابطه، روشن به شما بگویم که بعد از ماجرای یک نام تجاری سرشناس در حوزه چای که فساد مالی سنگین آن اخیراً افشا شد، دیگر امروزه هیچ اقدام شاخص و مؤثری در حوزه چای در خراسان رضوی

عسل، جواد کمالی اشهرآرا

